

Քունկ Ֆու Եւ ... Հայերէն

Գրեց ՎԱԶԷ ԱՏՐՈՒՆԻ

Ասկէ առաջ գրած եմ, հիմա ալ կը գրեմ՝ եւ պիտի շարունակեմ գրել. վերջ տուէ՛ք հայոց լեզուի այս քաղաքական դասանկողմներուն:

Իրապաշտ եմ այնքանով, որ գրաբար չեմ կանխապէս ձեռնարկ: Ոչ իսկ արեւելահայերէնը, որ կամայ-ակամայ, նոյնիսկ գրականութեան միջոցով, տարուի տարի կը սպրդի մեր ողջ գրագիտութեան մէջ, մանաւանդ գիտական քառերու գործածութեանց եւ հատուկեմ քառերու գործածութեան մէջ:

Սակայն արեւմտահայերէնը, «մեռելայ», «չեղելայ», «ամբողջական»՝ ինչ կ'ուզէ՞ք անուններէ, մեր միակ ու միակ լեզուն է: Ուրիշը չունիմ, ոչ ժողովներուն գիտարարական լեզուն եւ ոչ իսկ տարեմուտին աշակերտական գանձումները կատարելու պահուն:

Արիւնքիցիմ եմ համարներէն կը խօսի, որովհետեւ համարներէն իր լեզուն է:

Թուրքը՝ քրքրեմ, անգլիացիին՝ անգլիացի, արաբը՝ արաբներէն: Մեզն է որ հայերէն դասագրքերը կը խցկենք դասագրքակցներուն մէջ մարգարէի եւ ձեռնարկի աշխատանքի դասագրքերէն միջոց:

Թրքերէնը մոռցնիմ տուիք, արաբերէնը չեմ չեմ չեմ, որպէսզի հայերէնը աղաւաղէ:

Որպէսզի անգլիերէն ու ֆրանսերէն խօսիլ տա՞նք տղոց: Յարգարժան ժողովականներ՝ հոգաբարձուներ, խնամակալներ, հայերէն լեզուն մեր մկրտութեան անունը չէ որը ուզենք՝ Թորոս դեմք, ուզենք՝ Փոյ կամ Արամա: Հայերէն լեզուն մեր լեզունն է, մեր դիմագիծը, ազգային մեր գոյութեան տարրական քաղաքատարրը:

Յիշե՛ք ալ ժամանակիմ հոգաբարձու քրտն եմ, եւ այս ու մնամորիմակ խօսեմքս համար ... վնասում:

Գործնական չէ, կ'ըսեն:

Իսկ գիտէ՞ք թէ ինչ է գործնականը. քննադատ ամէն մէկ դպրոցին երկու երեք հայազէտ մանկավարժներ: Անշուշտ՝ իր պատուարժան ամսականով: Անոնց ստանալիք գումարը դպրոցի մը համեմատական շահուն մէկ տարեբորոյականին կրնարունը կը նշանակէ: Միտում կը համարեն: Միջին միջին, ծախիկ ծիրանի՝ երգեցնիմ տուող ուսուցիչ մը խիստ պիտանի կը համարուի: Իսկ «Մակուր եղբայր» երկու ձայնով իրգեցնիմ տալուն համար՝ անգլոսարիներին:

Իսկ պալիի դարձրեմք...

Իսկ Բուրկ Ֆուի եւ քարաքիի դարձրեմք...

Աստուած իմ, մեր այս տարիներուն «կարի», «խոհանոցի» ու «ծաղկաշնորհի» դարձրեմքները անգլոսարիներին:

Պատահեցաւ այնպէս, որ դպրոց մը գիտարարական քառերակց դարձրեմք տալու: Արիւնք-տուիմք եւ ամսականը որոշուեցաւ: Ուսուցչական կազմին հետ տուր կը խմէի, երբ հայերէն լեզուի ուսուցիչ մը մտնեցաւ ու մտնեմք կամրեց գիտարարական քառերակցը:

Պարոն Արուսի, ձեր տուած քառերակցը սրբազանցի: Ձեր ուղղագրական սխալներուն համար ըստ երեւոյթին ձեզի աւելի կը վնասէ քան ինձի, որ երեսուն տարի է աշակերտներու, ուսուցիչներու եւ տնօրէններու հայերէնը իր սրբազանցի:

Կամիրը ցուցուց, քայքայ եւ անձր համար աւելի ցաւեցաւ, որ Սփիւռ-հաշի Տգիտութիւն կը կոչուի:

Մեր այսօրուան հայ պատկերները վաղուան հայ ուսուցիչներն են, տնօրէնները, թիշններն ու մարտաբանները, եւ յատկապէս ... քեմարիները:

Ոչ, հայկական դպրոցէն շրջանաւարտ աշակերտը ճշ քրքրեմ գիտէ, ճշ արարեմք, ոչ հայերէն, ոչ իսկ կարծեցաւ ֆրանսերէնը կամ անգլիերէնը: Քանի որ երբ աշակերտը քառերակց տարի լեզու մը կը սորվի, պետք է շատեմ տիրապետած ըլլալ անոր, իսկ երբ «աշակերտ» մը երկու հազար եօթ հարիւր եօթանասուն տարի լեզու մը կը սորվի, գոնէ աշխատեմք իր սեփական լեզուի մկտումար արժանապատուութեան գգացում մը ունենալու է:

Եւզուի սորվեցէ՛ք, լեզու: Բուրկ Ֆու, կարն ու խոհանոցը անոնք անոնց ձեզի ալ կը սորվին, այդ պայմանականները:

Բայց ամենէն շատ մեղսն սա պիտի մեղսէ՛ք իրարմըն կուգալ:

Հայերէն լեզուի դարձրեմք ... Զէ մի չէ շան քոզլ:

«ԶԱՐԲԹՈՒՔ», 13 Սեպտ. 1985

Հարիրամեակ

(Ծառ. 4րդ էջէն)

Իսկ ազգային-ազատագրական մեր պայքարին մէջ հունարեւոյթով իրապաշտ գործիկներն ալ, անկախապէս հայրենասիրութեան գիծը: Ընկեր Հազարեան այս խօսքերով կ'արարտէ ազգային յատկաբանը:

Իրաբանչիւր ներկայացուած դէպքին հետ կ'ընկերանայ նաեւ խօսք մը անկէ. հայրենասիրութիւն, անգլոսարութիւն տուող պատգամ մը վերջապէս: Այսպէս իրենեան Հարիր-կէն, կամ՝ Փորթուգալեանէ, կամ՝ Աւստրալեանէ:

Աստուծո հաւատում ու հաւատ-

րուած է Պէրթուի մեր պաշտօնաբերիքի «Հարթութեան» խմբագրատան մէջ ու տպագրուած: Փարիզ: Լոյս տեսած է մասնաւորաբար Փարիզի մէջ Արմենական Կուսակցութեան Հարիրամեակի տնտեսաբարութեան համար՝ Հոկտեմբերի առաջին շաբաթուն:

Շնորհաւորելի աշխատանք մը վերջապէս, որ կատարուած է Փարիզի մէջ Չոպանեանի ակումբին կողմէ: Յեղափոխական իրաւ մեր մարտիկներու եւ դէմքերու յիշատակը յանձնարող գեղեցիկ արտայայտութիւն մը, որ պիտի դառնայ մէկ գարդը այսօրուան մեր ռաւակաւոր ազատականներուն ազգային գաղափարական գրագրանքին:

Քրոնի, Նիւ ձրոգի

Ջախէմ՝ Տոք. Կ. Պէլեան, Տիկ. Մանուկեան, Պրմ. Սոկոյեան, Պրմ. Ա. Մանուկեան եւ Եկարիչ Ռուտովի խաչատրեան

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼԱԽԱԳՈՏԵ ԱՐՈՒԵՍԱԳԷՏՆԵՐԷՆ ՌՈՒԴՈԼՖ ԽԱԶԱՏՐԵԱՆ ՏԻԹՐՈՅԹԻ ՄԷՋ

Առաջին անգամը չէ որ հայրենի արուեստագէտներ կամ մշակութի գործիչներ շրջապատուի կ'ընեն դէպքի արտասահմանի հայահոտ գաղութները, բերելով իրենց հետ իրենց տաղանդի ստեղծագործութիւններուն կողքին, շուշը հայրենիքին եւ ողջոյնները՝ Արարատի կենարար շուրհի ներքեւ շինարար աշխատանքի լծում մեր արեւելահայ եղբայրներուն ու քոյրերուն: Հայաստանի հողին վրայ հասակ ունեւ է կըրցուցի ծնողներէ սերունդ Ռուտովի խաչատրեան կը ներկայանար տիթրոյթի հայալուծեան որպէս լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մէկը հայ հանձնարի, եւ ամենէն փալուտ, աստղերէն, անկախապէս, միջազգային չափանիշով դիմանկար արուեստին:

Հինգշաբթի երեկոյեան, Հոկտեմբեր 17, 1985, Ռուտովի գեղարուեստի նմոշներուն ցուցադրութիւնը Տիթրոյթի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ երիտասարդական կեդրոնին մէջ, նախաձեռնութեան տոյն եկեղեցւոյ Արուեստի Յանձնարարութիւն, կուտար փաստը մեծատաղանդ արուեստագէտի վաստակին, առիթներով քաղաքի ամենէն ներքաշակ արուեստի գործիչները, քննադատներն ու գեղարուեստի խնդրակները:

Արուեստագէտ հերթուն մէջ աչքի կը դարձնին հայ մշակութի գնահատող ու հովանաւորող տիտաններէն Տէր. եւ Տիկ. Ալեք. Մանուկեանները, որոնք, շատ յաճախ, Միջինի խառնուրդ ձեւով ստանալու անհրաժեշտ անգոստեղով ներկայ կ'ընեն մշակութային ձեռնարկներն:

Ռուտովի խաչատրեանի ի պատիւ տրուած Հիւրասիրութեան հոգիներ կ'անեն Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ Գեղարուեստի Յանձնարարութիւնը եւ յայտնի մասնաւորական Պրմ. Երուանդ Ազատեան, բարեգալուտի ու ողջոյնի շնորհաբերով, եւ ապա կը ներկայացնեն սոյն Յանձնարարութիւնը ժառանգատեան Տոքթ. Կարապետ Պէլեանը:

Արուեստի մասնագէտ, քննադատ եւ գեղարուեստի գործերու ու նշխարներով ճոխ հասարակարար տէր Տոքթ. Պէլեանը դրուատորով խոսեցաւ Ռուտովի խաչատրեանի գեղարուեստական վաստակին եւ արժանիքներուն մասին, զայն դասելով գաղափար մը դիմանկարի նուրբ ու խրթին արուեստին մէջ, գնահատելով նաեւ անոր յաջող աշխատանքը:

Ռուտովի չ'օգտագործեմ քաղաքեւ շաքարներ իր արուեստի գործերուն մէջ, այլ կը գոհանայ պարզ մատիտով մը, արտագրելու համար իր գծանկարային գլուխ-գործոցները:

«Երեւոյնի» հրատարակչատան տնօրէն եւ քանաստեղծ Վարդերեան Գարակէդեանի ընկերակցութեամբ Տիթրոյթի մասնաշէնի ի վեր Ռուտովի խաչատրեան գործի լծուեցաւ գծանկարելու քաղաքի կարգ մը ազգայիններուն դիմանկարները:

Տիթրոյթի կեցութեան օրերուն մեծ արուեստագէտը այցելութիւն մը տուաւ քաղաքի թանգարանին (Տիթրոյթի ինստիտուտի ավ Ֆայն Արթ) ~ որ հինգ լաւագոյններէն մէկը կը համարուի մարդով Ամերիկայի մէջ, ~ մեծապէս տպուկութեամբ ճոխ հասարակարար:

Ուրբաթ, յետ միջօրէին, Պրմ. խաչատրեան այցելեց Հ.Բ.Լ.Մ. Ալեք. Մանուկեան Վարժարանը եւ հանգիստեցաւ մը տուաւ ուսանողներին: Այդ առիթով ան արտադրեց գեղանկարը աշակերտի մը (Լիւստա Կոտշեան) եւ պատասխանեց կարգ մը հարցումներուն: Ան ապա այցելութիւն մը տուաւ Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ գեղակերտ Եկեղեցւոյ համայնքի:

Ռուտովի խաչատրեանի այցելութիւնը Տիթրոյթի կը հանդիսանայ այս քաղաքի մշակութային ձեռնարկներուն ամենէն պայծառ էջերէն մէկը, որ կը թողուի իր անշնչին հետքը մշակութիւնը հետաքրքրուող եւ գեղարուեստի թանկարժէք գործերը գնահատող մարդուն միտքերուն վրայ: Կը շնորհակտեմք Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ Արուեստի Յանձնարարութիւնի անդամները այս ձեռնարկին համար: Ա. ԶԵԼԵՊԵԱՆ

Ջուլիանիական եռամսեայ «Le Temps Strategique» պարբերականին վերջին թիւին մէջ «Աշուն 85, թիւ 14», իսկա շահեկան յօդուած մը ստորագրած է Տոք. Իվ Թերմոն, Ան 2700, De L'arménie Résistante խորագրի ներքին:

Շատ գեղեցիկ գունաւոր նկարներով եւ քառերկրորդով ներկայացուած այս տարի գրութիւնը լաւագոյնս գաղափար մը կուտայ Հայոց պատմութեան եւ հաղափաղութեան մասին, շնորհիւ մարմանագիտի հմուտ պատմաբանի՝ Իվ Թերմոնի, գործերին խմբագրութեանը հայ դարձուած է: